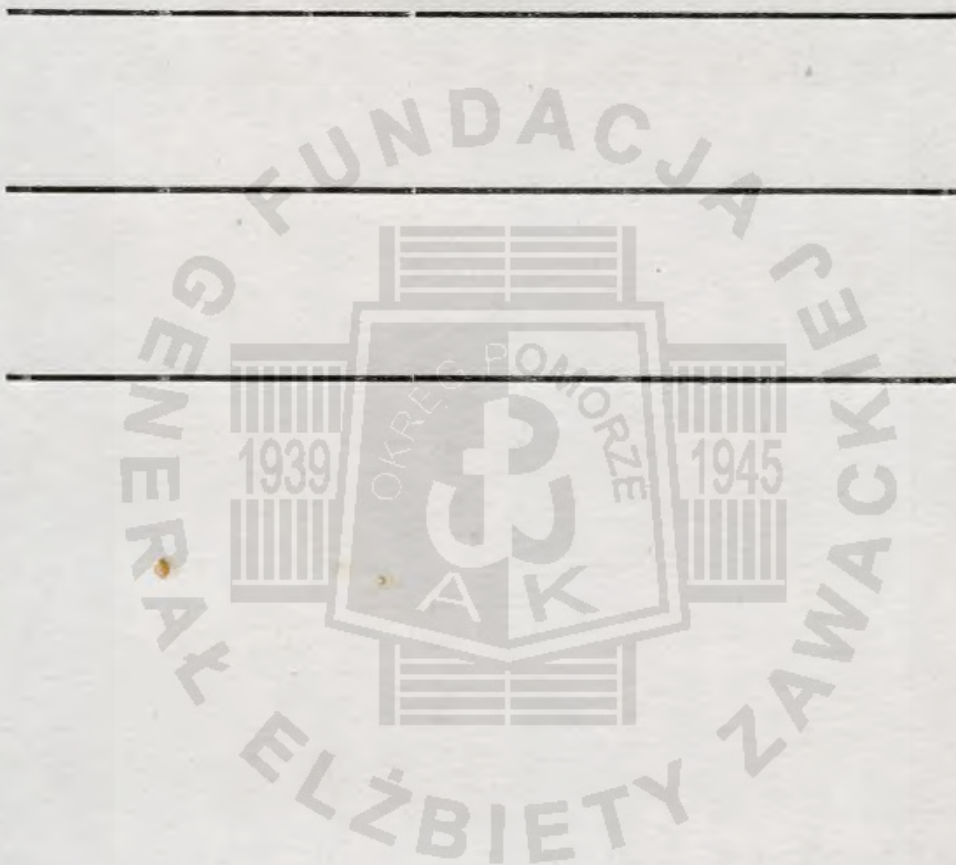

As. Rejestracja opiew. 6 2015

-100

WPSK

LWP

brak 2015

802

SZARMACH Irena

201

1693/LSK
1

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 1693/168K L4P

SIARNACH Irena

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa ~

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora ~

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora ✓ K. 3. 5. 6

II. Materiały uzupełniające relację ~

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): ~

III/1 – dot. rodziny relatora ~

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. ~

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945) ~

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. ~

III/5 – inne... ~

IV. Korespondencja ✓ K. 3. 5. 5

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] ✓

VI. Fotografie ✓

I/3 Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora

Ankieta opracowana przez Jęży Królikowską z W-ny w 1967 r.

(21 pytań skierowanych do kombatantów I i II AKP) w celu poznania ich losów po wojnie. Ankieta wypełniona własnoręcznie przez Szermach Jęży
podpisane b. d. [1968?]

rękopis sygn. K. 3. 5. 1-6

361

Irena Królikowska
Warszawa 10, ul. Sempołowskiej 3 m.25.

Warszawa, dnia1967r.

16/10

A N K I E T A

Zamierzam napisać pracę o losach kombatantek po wojnie. Jako jedna spośród Was, pragnę poznać historię Waszego życia, która pomoże mi zbadać wpływ służby wojskowej kobiet na ich późniejszą pozycję w społeczeństwie i rodzinie. Proszę więc uprzejmie o szczerą odpowiedź na postawione niżej pytania, ewentualnie dołączenie na osobnej kartce swego życiorysu. Jeżeli pragniecie pozostać nieznaną, ankiety można nie podpisywać lub podać tylko wybrany pseudonim. Mile widziane wszelkie zdjęcia, które po wykorzystaniu, na życzenie adresatki, mogą być zwrócone.

Z góry dziękuję za współpracę.

1. Po demobilizacji osiedliłaś się: / odpowiednio podkreśl /

- w mieście stołecznym,
- w mieście wojewódzkim,
- w mieście powiatowym,
- w małym miasteczku,
- na wsi,
- w osiedlu.

Dlaczego: mieszkaliśmy z Rodzicami w Warszawie, ale podczas powstania straciliśmy wszystko. Tak więc Rodzice mogli nie mieć do czego wracać i wyjechali na zachód do Śląska. Po demobilizacji pojechaliśmy do Rodziców i tu się osiedliśmy.

2. Opisz pokrótce warunki, w jakich odbywał się Twój start życiowy po zdemobilizowaniu:

Był trudny. Musiałam dużo pracować aby pomóc Rodzicom i siostrze starszej z ciworgiemu czterech dzieci, której mąż chorował na gruźlicę stale przebywał w Zakopanem. Otrzymałam pracę w Ulbr. Spół. gdzie brała bym pielęgniarek - brata mi więc podziwiałam i nocne dyżury w Popotowie aby jele najwięcej zarobić i pomóc rodzinie. Wynikiem tej "orki" po 3-ech latach były zmiany strukturalne w lewym płuca. Musiałam przestać nocne dyżury i kurować się. O samotonium nie było mowy, szkoda dodatkowych godzin i pieniędzy. Po roku była duża poprawa - silny organizm. Mimo to o nauce nie mogłam myśleć. Postanowiłam zdobyć uprawnienie pielęgniarskie i dyplom. W 1950r. wyjechałam do Mad. Medycznej w Sz. Krakowie, i tam w 1951r. otrzymałam egzamin pielęgniarski i otrzymałam dyplom z wynikiem celującym. W tym czasie siostra zaczęła pracować i to ułatwiło mi zdobycie dyplomu pielęgniarskiego.

3. Start ten wydatnie ułatwiła Ci : rodzina,
 przyjaciele,
 państwo,
 społeczeństwo,
 instytucje społeczne,
radziła: sobie całkowicie samodzielnie. /odpowiednie podkreśl/

4. Czy rozpoczęłaś naukę po zdemobilizowaniu:
 tak,
 nie.

Jeżeli tak, to dlaczego uważałaś to za konieczne:

✓ Nie mogłam się uczyć, gdyż praca pochłaniała mi dzień a często i noc bez reszty dla siebie.

5. Rozpoczęłaś naukę - doksztalcanie się:

- już w roku 1945,
- kilka lat później, /kiedy/ 1951 Aby móc pracować dalej
- kilkanaście lat później, musiałam najpierw zdobyć
- wcale nie uczyłaś się, kwalifikacje zawodowe.

6. Jeśli rozpoczęłaś naukę, to czy:

- ukończyłaś szkołę podstawową,
- " " zawodową - egzamin biologiczny - dyplom
- " " średnia ogólnokształcąca 1958 r. Śródmiastem Lickum
- " " " " zawodową, dla Pracujących i zdaniem matury
- po wyższą. 1968 r. 3-letnie Studium Kultury i Osiołaty Dorosłych

7. Co zdecydowało o takim wyborze: (Zawodowe)

✓ W lipcu 51 r. zawał po dypl. pielęgniczym w wydziale w Golan'sku
 w 58 r. zdaniem matury, jednoczesnie prowadzitan dom i wychowywaniem dzieci, co nie było łatwe.

Jeżeli przerwałaś naukę, to podaj przyczyny tej decyzji / ile klas ukończyłaś:

Nauki nigdy nie przerywałam; Pytam zawsze bardzo wytrwała i pragnęłam się uczyć.

8. Podaj zawód, w jakim pracujesz:

od 1954 r. nie pracuję gdyż domu i dzieci (lat 10 i 14) wychowuję i prowadzę salona a większość czasu poświęcam na naukę.
 a/ Ile zarabiasz / jakie masz gospodarstwo/ : Mąż ma obsorującą pracę i nie może mi w tym pomóc.

b/ Jakie posiadasz mieszkanie:

Tałów w nowym budownictwie.

c/ Czy posiadasz:

- Telefon,
- radio,
- telewizor,
- adapter,
- pralkę,
- lodówkę,
- odkurzacz,
- inne; nie

} tak, mam.

9. Czy lubisz swoją pracę:

tak,
nie.

Dlaczego tak jest?

prace w domu i zawód gospodyni domowej
nie bardzo mi odpowiada, ale spełniam go możliwie najlepiej bo Kocham męża, dzieci i dom.

10. Czy fakt, że byłeś żołnierzem:

- ułatwił Ci - załatwianie spraw osobistych w urzędach,
- otrzymanie pracy,
- dostanie się do szkoły,
- otrzymania mieszkania,
- awans w pracy,
- nie miał żadnego wpływu,
- utrudniał,
- nie przyznawałaś się do tego.

Podaj ciekawsze przykłady ilustrujące powyższą odpowiedź:

Wiadomo przecież, że kobiety w wojsku miały ustaloną opinię. Jakże często mieszczkę, niesprawiedliwą, i krzywdzącą. Najbardziej cierpiały kobiety w stopniu podporucznika - wiadomo... Dlatego właśnie płakałam kiedy podano mi awans. Dzięki Bogu, że skończyło się na sierżancie, bo dalej nie chciałam być tego. Ta sytuacja nie zmieniła się pod demobilizacją. Aby nie narazić się na śmieszność i docinki ze strony społeczeństwa a nawet niektórych władz partyjnych w pracy czy urzędach nie wspominałam o tym a nawet nie starałam wypowiadać odpowiednie młynki.

11. Czy służba wojskowa wyrobiła w Tobie:

- <u>poczucie własnej godności:</u>	Tak,	nie.
- odwagę:	tak,	nie.
- <u>wytrwałość w dążeniu do celu:</u>	tak,	nie.

Czy możesz poprzeć to jakimiś przykładami:

Nimno, że ustosunkowanie społeczeństwa nie było przyjazne, to ja sama byłam dumna z siebie. Uważałam, że nabeżę do tyłu wybrańców losu, którzy mogli w jakimś stopniu przerywać się do zwycięstwa nadziej Cheryzmy. To uważam za poczucie godności.

Stwierdo wojskowa, że tak traktowano nawet pielęgniarki. Musiałyśmy także umieć postąpić się bronią, chodzić na zajęcia i ćwiczenia a często pod ogniem kul wyciągać rany rękę lub stać w namiocie z masłą na twarzy i porządnie lekianowi poderas amputacji nog, ręk czy wykonywać trudne opatrunki. Ten trudny okres wyrobił we mnie hart ducha, i bardzo pomógł mi w późniejszym życiu oraz wyrobił we mnie poczucie własnej godności i wytrwałość w dążeniu do celu. 6

12. Czy jesteś zadowolona ze swych osiągnięć: - osobistych tak, nie.
 - zawodowych tak, nie.
 - społecznych tak, nie.
 - naukowych tak, nie.
 - mażeńskich tak, nie.
 - towarzyskich tak, nie.

13. Czy utrzymujesz więź z kombatantkami :
Tak, nie.

Dlaczego: Pracuję w organizacji Z.P.O.W. i D. - społecznie i tam stykałam się z nimi i staram się pomagać im w ich często trudnych sytuacjach życiowych.

14. Opisz swoje osiągnięcia w pracy: Gospodyni domowej, bo to także praca, a często zajmuję większą umiejętność od pracy biurowej czy zawodowej - niestety nie oceniane i niedoceniane w naszym społeczeństwie. Osiągnięcia mam chyba spore - świadczą o tym organizacje przy której mogę się uczyć i nauczać, dzieci i mężowie, albo mi wiele mi pomagają. Staram się być zawsze uwzględniana i wyrozumiały, czego wynikiem jest miła i ciepła atmosfera w domu i w pracy. W odpowiednich sytuacjach.

15. Napisz, kiedy wyszłaś za mąż, czy małżeństwo jest udane, ile masz dzieci, a gdzie w jakim wieku:

Zamężnym wyszłam w 1951 r. Małżeństwo moje jest udane i szczęśliwe. Mam dwoje udanych i zdolnych dzieci: syn lat 14 i córka lat 10.

Z synem w tej chwili mamy trochę problemów bo wkroczył w trudny okres dojrzewania. Jest u niego trochę wrażliwość i smutek, ale to raczej dobre dziecko i większe go kłopoty nie sprawia.

16. Podaj, gdzie uczą się / uczyły się / Twoje dzieci:

Syn kończy 8-łą klasę, a córka 4-łą szkoły podstawowej. Oboje uczą się b. dobrze. Córka jest przemyślna. Ponadto wkręcają do szkoły podstawowej - niestety - do domu i wycieczki.

- Jak kierowałaś ich losami: Zawsze pragnęłam aby moje dzieci miały lepsze dzieciństwo od mego. Dlatego staram się aby ich dopatrzeć i dopilnować w nauce i wycieczkach. Oboje grają na pianinie - zdolności pomogły. Syn chodzi już do I kl. Bredniej Szkoły Muryeraj, a córka do IV kl. Szkoły Muryeraj podstawowej, niestety.

- Czy nie zawiodły pokładanych w nich nadziei: Zależy od zwykłej szkoły. Przedstawiamy

Wciąż trudno coś o tym powiedzieć. Zależy z wyników i postępów w nauce jestesmy z mężem zadowoleni i pragniemy aby tak było dalej.

17. Czy Twoja rodzina szczyli się tym, że byłeś żołnierzem:

- tak, bardzo,
- tak.
- jest obojętna,
- nie.

Zilustruj to przykładami: Często rozmawiam z moimi dziećmi i opowiadam im przeżycia i wrażenia wyniesione z tego okresu. Interesują się nimi i chętnie słuchają. Ma sama Gasi pragnie, aby wiedziały wiele o tych trudnych czasach i potrafiły ocenić dzisiejszą rzeczywistość i warunki w jakich żyją.

Syn często w rozmowie z kolegami o rodzicach - podkreśla, że jego mama w czasie wojny też była żołnierzem.

18. Czy swoją przeszłość żołnierską wspominasz z przyjemnością, czy z niechęcią?

Z przyjemnością

Dlaczego tak jest: Gdyż w tym czasie nauczyłam się wiele, nie tylko umiejętności zawodowych, ale wiele innych rzeczy. Często zapłakaniem śmierci w oczach i innym okolicznościom życia, które ukształtowały mój charakter i ustatkowały mi życie. Wierzę i współczuję z ludźmi, oraz bardzo pomogły mi w życiu do dzisiaj. a/ czy uważasz, że służba wojskowa wpłynęła ujemnie na Twoją kobiecość?
 Np. bitym.
 Np. pewno nie!

Podaj przykłady: Odwrócić - stałam się bardziej kobiecą.

Słowem tego jest opinia jako mam w naszym środowisku. Niekochę, za bardzo obłąka i trochę waz, matkę i żonę.

b/ czy uważasz, że służba wojskowa dała Ci jakieś szanse życiowe?

Podaj przykłady: Myślę, że tak. Zdobyciem często

wo zawod, który później ułatwił mi życie i pomoc najbliższemu, oraz pomógł mi ogromnie w umiejętności wychowywania dzieci.

c/ czy ktoś Ci wytykał w sposób przykry okres służby wojskowej?

Podaj przykłady:

Często stykałam się z przykrymi i głupszymi docimkami (o czym już wspominałam). Ale najważniejszym momentem było to, że koleżanki starsze w pracy (lub w Spółdzielni wyrobity mi taką strasną opinię (z powodu wojska), że byłam kunszona - aby temu zapobiec - pójść do pinekologa i poprosić o świadectwo dziewictwa. Było to przykre ale konieczne. Lekarz po badaniu wyobrał mi je i obumowiał tymi plotkami odparował się wystąpić w sądzie i bronić mnie. Na szczęście do tego nie doszło, bo koleżanki (mnie)

żone przybiegły prosić o przebaczenie, mnie i moim Rodzicom. Od tej chwili skanowały mnie, cewity a nawet stawiały za wzór innym koleżankom.

19. Czy Twoja córka /dzisiejsza młodzież/ byłaby, Twoim zdaniem, zdolna pójść w Twoje ślady, gdyby zaszła tego potrzeba?

Myszę że tak. Wiem, również w naszą młodzież mieliby to zapewne jeżeli nie ze względu na patriotyzm to prosto z ciekawości właśnie i pryncyp. Moda się tylko zmienia ale młodzież nie!..

20. Podaj:

a/ Ile miałas lat w chwili mobilizacji:

skorowane 18 lat.

b/ Jakie miałas wykształcenie?

Nie pełne 3 kl. gimnazjalne na kompletach w Warszawie.

c/ Gdzie mieszkałas przed wojną:

- miasto stołeczne, Warszawa
- miasto wojewódzkie,
- miasto powiatowe,
- miasteczko,
- wieś,
- osiedle.

d/ Gdzie mieszkałas przed mobilizacją?

wyjeżdżam na rok przed powstaniem wojska w Lubelskim pow. Działkowice

e/ Gdzie pracowałaś?

nie pracowałam

f/ W jakim stopniu wojskowym opuściłaś wojsko?

sierżant

g/ Jakie otrzymałaś odznaczenia i kiedy?

Dwa medale: " Za Zwycięstwo " - 1945 r.
~~1~~ i " Za Odrę, Nysę i Bałtyk " - 1946 r.

21. Czy chciałabyś coś jeszcze od siebie dodać:

Pragnę dodać, że wydaje mi się iż swoim dotychczasowym życiem wypełniłam w bardzo skromnym stopniu obowiązki względem Ojczyzny, społeczeństwa, państwa oraz mojej rodziny i własnej. Porzuciłam jedynie moje własne nieraspokoje i marzenie, i skupiłam się na studiach w historii Szwecji, która mnie ogromnie interesuje i w związku z tym załączam ten list.

Jeszcze raz dziękuję Ci za udzielenie pomocy w tej pracy.

P.S. Zdjęcie po wykonaniu proszę o odesłanie.

J. Szary

IV Korespondencja

- List Jeleny Szarmach, Sępolsk, dn. 14 III 1968r. do Jeleny Królakowskiej
(dotyczy wystawnej ankiety) mshp/s okg. k.2. s.1-3
- List Anny Rojewskiej, dokumentalistki Archiwum Łódź, Toruń 27 XII 1999r.
do Jeleny Szarmach, Sępolsk. (informacja o zobowiązaniu teorii osobowej nr. 1693/1999
na podstawie ankiety przysłanej przez Jelenę Królakowską)
m.p.s. kopia k.1. s.4-5

16/10

Skaņotuve Pavi'!

17/1

Myslīgam aukietis o ktoņ, Pavi prasīta, ale ar skaņotuvu man nīst-
mīst jostkē. Mīaunōvīe:

Mī tīkla dīvaer skūnōvīlān 3-letuē Pāvīstuvōr šāpēne Studīum
Pāvīatī i blūtņņ šmōslīkē ar Pāvīstū i tērān dīlēmēt, Pōrēe
pāpēe studīōvād dāleī, Škōmbpētūe īnteresuē vāve bārdo šīstō-
vā šīstūki. Vēst tākōvād 5-letuē Studīum šādōve nē nūvērsīte-
oīe pōzvān dīim. Mī tīm veku mīe bīlē veku pāvīrsēgo. Šūvōdīlām
šīē lābēe tēpō ar pāvīdīerīnīkē lēn' a jostkē o jōmūēcīē mūie nā rōk
dīnupī a vāhūvīlēm vādvānīe ar dīnēslōmūn tērduīnīe vāsīstūvīel
ēgrābūvīnōvī a veku pāvīrsēgo. Vīērēvānīk Čībēvīānū B. dr. Škāmīrōv
vīpōdīlā šīē, ale vīstētī vīktor mīe vīpōdīl' šīē jōmū. Šūdvīrēnāk),
Pāvīlām bārdo vīvāntōrōvā, ale pāvīēstīfām šīē, tē mūēē nē vāstēp-
vījūm vōku ākvēdvīvīlīm lēn' vā vā mī šīē dōvītāē. Tīmēē sēv, a
vīstētī i ar tīm veku mīe bēgdīe veku pāvīrsēgo. Šūvōdī mōvī
vōpēē tūē vādū a vīelū pāvīdīvī. Nīē īnteresuē mūie dīnū vīpōvīē
jāh nōvīvīē a pāvīvānī pāvīvādīvīe, dōmū i vīpēbūvīvīvīvīe dīvīdē
(tāt 10 i 14) i īlūe vīvīāto mīvāērsīstēvīe. Mēl tēn lōvōvīāē ar Pāvī-
vūn mōvī lētūv dōvīāēd i tīlūo lōv ar mīe šīēv, ēo jūvī bārdo vā-
pāvīāē. Mōēē šīē a lētūv šīē, i ēgrāvūvī sātīstābārē. Mīvū tē dīvīē
vīpāvīē ar vīēdvīvī vāvōdvīvīlīm. Mīvīvīvīvīvīē Štūdīum skūnōvī-
lām a dīvīvīvīvīē. Tērān jostkē!

14/12
Czy wobec tego wystąpię mi byłaby Pani w sprawie pomocy
bielonej konikofaltce i koleżance w dostawach się na ten cel? Proszę
w Pani mailu jeszcze w tym roku na rok drugi? Proszę pozostało wmas-
dzie mi wiele do końca roku, ale zobowiązałyby się udać
wystąpię epizodem z roku drugiego do paraliżującego b.r. a rok
pierwszy w połowie trzeciego. Wtedy, że to może ubrew napisam
i t.d. i t.d., ale to moja pierwsza prośba i pomoc o którą pro-
szę Państwo bardzo - moja (ojcu) i dla której ja w swoim
rodznie nie wachalam się żyć poświęcić. Dziś to broni pa-
tyernie i więcej dni, ale Pani może chyba rozumie.

Najmniej więc proszę Pani o pomoc w tej sprawie, albo przy-
najmniej jakoś radę - gdzie i do kogo mam się zwrócić? Nie mam
zbyt wiele czasu. Last year, że kiedyś ten mi sprawiłby mi
długo kłopotu, gdyż to Studium dało mi duży koszt wiodący
z dwóch stron. Powadło ja sama poszłam swoje wiadomości
ci w tym kierunku.

Jeśli szkielet mógłbybym pracować w miejskim Muzeum
Pomorskiego - Główny Kierownik Towarzystwa.

Jeśli nawet nie, proszę mi nie mówić o powołaniu
bez udzielenia (boleśliwości) a. praca ta wymaga często
wysokiej dyscypliny, który dla mnie jest nie wykonalny.

Od wielu lat jestem członkiem w Głównym Związku
dla tam pracy, społeczeństwa. Organizacja ta bardzo chętnie

nuie paprste - ale ay to es' nauwice ?

St publikety, ktore stanywajam wywika, ze jest powi' litemntem
socializmu lub psyzchologii em msa, ze wielka powi' w War-
szawie. Go wyszkolam aida, ze napewno w tych spowraczk oniu-
tuje sie powi' najlepiej i' moze spowracze mi' w jankis spowraczk stu-
dyj' nadsz lub pbruboz.
Jeszcze raz serdecznie powiaz o to jansze i' z pomy jansze-
szadw ka ktopot.

J. Szwarc

P.S. Bedz oczekiwac, wiektoscnie odnowieni.

Stypost, du. 14-08.68r.

Toruń, dnia 27.10.1999r.

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

Kopca

2.dz. 3554/WSK/99

Pani Irena Szumak
16-100 Sępólno

Szanowna Pani,

Nasze Archiwum w dziale Wojennej Służby Kobiet gromadzi relacje kobiet - żołnierzy z terenu całej Polski i z Zagranicy, walczących na frontach II wojny światowej.

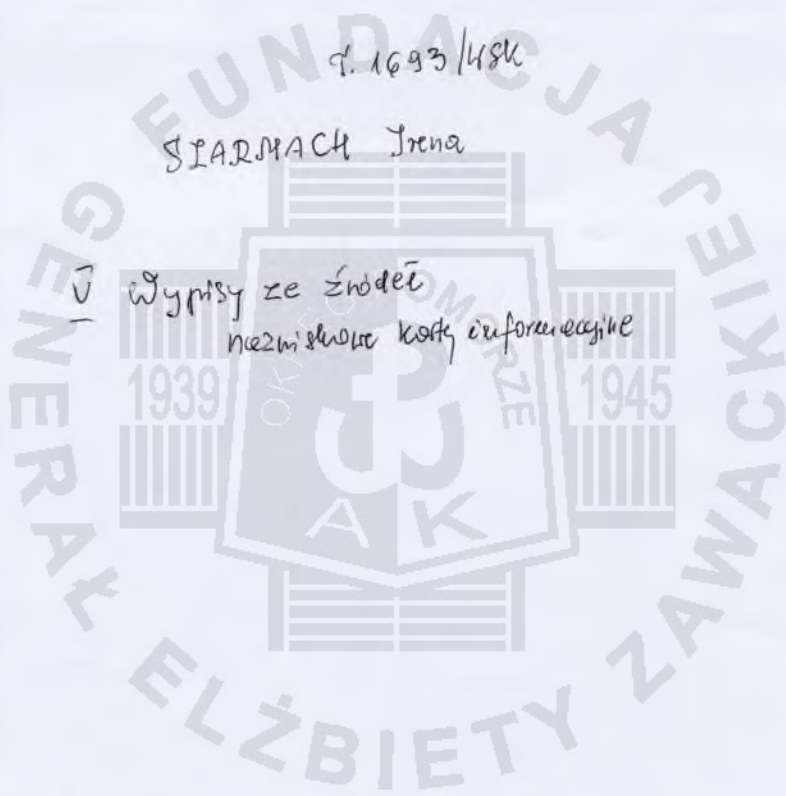
Od Pani Ireny Królikowskiej z Warszawy aktywnie współpracującej z naszą Fundacją otrzymaliśmy ankietę personalną informującą o Pani służbie wojennej dzięki czemu mogliśmy założyć w naszym Archiwum teczkę osobową na Pani nazwisko, o numerze inwentarza 1693/WSK.

Prosimy jednak, o ile jest to możliwe, o napisanie własnej relacji według załączonego schematu. Zależy nam bardzo na relacji opisowej, gdyż jest to ważne dla historyków zajmujących się służbą kobiet w Wojsku Polskim. Prosimy także o Pani zdjęcie, najlepiej z lat okupacji, ale może być też z okresu powojennego.

nr. 1693/48K

L4P
od 1944

SIARMACH Irena

Wypisy ze źródeł
niezmiernie cenne informacyjne

i

1 fot

T. 1693

ZSRR-LWP

SZARMACH Irena

Zródło informacji:

Ankieta anonimowa z 1967r.

W. Szarmach

Złożono:

Archiwum Pomorskie A.K.

87-100 Toruń, ul. W. Garbary 2.

I. Król./98

16/10

T. 1693 / WSK

LWP

SZARMACH Irena

VI. Fotografie

1. zdj. legitym., [b.d.], oryg. (4x6)

sz. 1

1. WSK
Teczki osobowe

2. T. 1693/WSK

3. 0049; 4,5x6

4.

5. SZARMACH

Jrena

6. Stupsk

7.

8. Uwagi: Opis na odwrocie fot.

Szarmach Jrena

Stupsk

ul.

SZARMACH Irena

